

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет природничих наук

Кафедра географії та природознавства

**СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ГЕОГРАФІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ
ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Середня освіта (географія)»

Спеціальність А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Предметна спеціальність А4.07 Географія

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Методика викладання географії та організація позакласної роботи
Викладач (і)	доц. Ірина Закутинська
Контактний телефон	+380972272057
Е-mail викладача	iryna.zakutynska@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 120 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/list
Консультації	щотижня

2. Анотація до навчальної дисципліни

Дисципліна «Методика викладання географії та організація позакласної роботи» спрямована на формування у здобувачів освіти теоретичних знань і практичних умінь щодо ефективної організації процесу навчання географії в закладах загальної середньої освіти. Курс розкриває методику викладання географії як педагогічну науку, що досліджує зміст, структуру та взаємозв'язки компонентів методичної системи навчання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів. У межах дисципліни розглядаються сучасні підходи, методи, форми та засоби навчання географії, особливості планування й реалізації освітнього процесу, а також технології управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів, спрямовані на їх навчання, розвиток і виховання. Окрема увага приділяється організації позакласної роботи з географії як важливого чинника формування пізнавального інтересу, екологічної культури та просторового мислення школярів.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни «Методика викладання географії та організація позакласної роботи» є формування у майбутніх фахівців системи теоретичних знань і практичних умінь з основ методики викладання географії, необхідних для ефективної організації освітнього процесу, вивчення змісту шкільної географії, застосування сучасних методів, прийомів і засобів навчання, а також для проведення позакласної роботи з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів.

Завдання дисципліни:

1. Оволодіння теоретичними засадами методики викладання географії як педагогічної науки.
2. Формування знань про зміст шкільних курсів географії, їх структуру та особливості вивчення.
3. Засвоєння сучасних методів, форм і засобів навчання географії та особливостей їх використання на уроці.
4. Формування методичних умінь планування, організації та проведення уроків географії відповідно до мети й змісту навчального матеріалу.
5. Розвиток практичних навичок роботи із засобами навчання (карти, атласи, ГІС-технології, мультимедійні ресурси тощо).
6. Формування вміння добирати ефективні методи і прийоми навчання відповідно до теми, типу та мети уроку.
7. Оволодіння методикою вивчення окремих курсів географії та організації позакласної роботи з предмета.
8. Підготовка майбутніх учителів до творчої, інноваційної та професійно відповідальної педагогічної діяльності.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані завдання, педагогічні ситуації та практичні проблеми в професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування теоретичних положень педагогіки, психології та методики навчання географії, характеризуються комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу у загальноосвітньому навчальному закладі.

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, прийняття на цій основі адекватних рішень у професійній діяльності.

ЗК2. Здатність до самостійного вивчення нових методів і форм роботи, використання новітніх педагогічних технологій у практичній діяльності, підвищення професійної майстерності.

ЗК9. Здатність планувати та раціонально моделювати власну траєкторію навчання упродовж життя (навчання та самоосвіта), коригувати власну професійну діяльність в контексті основних професійних вимог до вчителя.

ЗК11. Здатність здійснювати дослідницьку та інноваційну діяльність, генерувати нові ідеї, творчо підходити до розв'язання освітніх та наукових проблем.

ЗК13. Здатність орієнтуватися в проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, дотримуватися у своїй діяльності моделей поведінки, які відповідають чинному законодавству України; слугувати зразком громадянина-патріота для учнів, батьків, колег.

ЗК14. Здатність самокритично оцінювати власну роботу, вдосконалювати та розвивати власні пізнавальні і творчі навички.

ЗК15. Здатність ефективного розв'язання освітніх проблем і ситуацій нестандартними способами.

Фахові компетентності

ФК 1. Наявність системи наукових знань із дисциплін фундаментальної та професійної підготовки, здатність до їх застосування на практиці.

ФК 2. Здатність вільно оперувати фаховими поняттями і термінами для виконання професійних завдань.

ФК 3. Володіння методикою навчання географії, проведення виховної роботи, використання інформаційно-комунікаційних та інноваційних технологій навчання.

ФК 4. Здатність розв'язувати широке коло проблем та задач шляхом розуміння їх фундаментальних основ, використання як теоретичних, так і експериментальних методів.

ФК 5. Здатність майбутнього вчителя (випускника) вирішувати стандартні та проблемні професійні завдання, які виникають в освітній практиці основної і старшої школи, на основі сформованих знань про теоретичні засади побудови змісту загальної географічної освіти, спроможність обґрунтовано обирати прийоми, засоби, технології, форми організації навчання, адекватні дидактичній ситуації.

ФК 6. Здатність працювати із навчально-методичною та науково-географічною літературою, систематично підвищувати професійно-педагогічну кваліфікацію.

ФК 7. Здатність застосовувати методи навчання, методичні прийоми, технології навчання, розвитку критичного мислення, мобільного навчання, компетентісно-орієнтованого навчання з метою формування в учнів предметних компетентностей та ключових компетентностей до життя у суспільстві.

ФК 9. Здатність кваліфіковано аналізувати навчальні матеріали, добирати альтернативні підручники, атласи, посібники, які найбільше відповідають цілям і умовам навчання, розробляти навчально-методичні матеріали для проведення занять.

ФК 10. Здатність актуалізувати та застосовувати комунікативні знання, навички, уміння, установки, здобутий досвід, а також особистісні індивідуально-психологічні якості задля успішного здійснення педагогічної комунікативної діяльності зі школярами, батьками, колегами.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Здатність застосовувати базові знання із фундаментальних природничо-математичних (вищої математики, фізики, хімії, геології) та суспільно-гуманітарних (філософії, історії, культурології) для глибшого розуміння сутності процесів та явищ у природних оболонках Землі, життєдіяльності людського суспільства.

ПРН 4. Знати, розуміти і демонструвати здатність реалізувати теоретичні й методичні засади навчання географії для виконання освітньої програми у загальноосвітніх навчальних закладах.

ПРН 7. Здатність забезпечувати безпеку проведення географічних, краєзнавчих та інших досліджень у природних умовах, під час навчальної та виробничої практики, популяризувати здоровий спосіб життя.

ПРН 8. Здатність критично осмислити основні теорії, принципи, методи та форми організації навчально-виховного процесу в основній і старшій школі.

ПРН 9. Вміти орієнтуватися у чинній законодавчо-нормативній базі з питань педагогіки та організації навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах.

ПРН 10. Здатність застосовувати знання професійно-орієнтованих дисциплін у практиці організації навчально-виховного процесу в основній і старшій школі.

ПРН 11. Вміти ефективно діяти, розв'язуючи стандартні та проблемні методичні задачі під час опрацювання з учнями змістових ліній, визначених Державним стандартом базової середньої освіти.

ПРН 13. Здатність застосовувати сучасні методики та освітні технології, для забезпечення якості навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх навчальних закладах.

ПРН 14. Здатність до організації виховного процесу в шкільних та позашкільних закладах освіти, здійснювати педагогічний супровід соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	24
семінарські заняття / практичні / лабораторні	36
самостійна робота	120

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
6, 7	А4.07 Географія	3, 4	нормативна

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	практич заняття	сам. роб
Лекція 1. Теоретичні засади навчання географії.	2		4
Лекція 2. Методи педагогічного наукового дослідження у шкільній географії.	2		6

Лекція 3. Історія становлення й розвитку шкільної географії та методики її навчання.	2		4
Лекція 4. Особливості шкільної географічної освіти в зарубіжних країнах.	2		6
Лекція 5. Психодидактичне підґрунтя навчання географії.	2		4
Лекція 6. Дидактичні принципи навчання географії.	2		4
Лекція 7. Методика формування географічних компетенцій учнів.	2		4
Лекція 8. Методичні прийоми навчання географії	2		4
Лекція 9. Формування найважливіших географічних компетенцій учнів.	2		6
Лекція 10. Засоби навчання географії.			4
Лекція 11. Комп'ютеризація процесу навчання географії.	2		4
Лекція 12. Форми організації навчального процесу з географії.			4
Лекція 13. Урок- основна форма проведення навчання географії.	2		6
Лекція 14. Позакласна форма проведення навчання географії.			4
Лекція 15. Контроль навчально-пізнавальної діяльності й результатів навчання учнів.			4
Лекція 16. Технології навчання географії.			6

Лекція 17. Сутність проблемного навчання географії.			6
Лекція 18. Сучасні технології навчання в географії.	2		6
Практичне заняття 1. Методика навчання географії як педагогічна наука.		2	2
Практичне заняття 2. Структура та зміст методичної системи навчання географії.		2	2
Практичне заняття 3. Компетентнісно орієнтоване навчання географії.		2	2
Практичне заняття 4. Професійні компетентності вчителя географії.		2	2
Практичне заняття 5. Методи педагогічного наукового дослідження у шкільній географії.		2	2
Практичне заняття 6. Історія розвитку шкільної географії та методики її навчання.		2	2
Практичне заняття 7. Зарубіжний досвід шкільної географічної освіти.		2	2
Практичне заняття 8. Психолого-педагогічні основи навчальної діяльності учнів.		2	2
Практичне заняття 9. Пізнавальні процеси та навчально-пізнавальна діяльність учнів.		2	2
Практичне заняття 10. Аналіз форм організації навчально-пізнавальної діяльності учнів з географії.		2	2
Практичне заняття 11. Проектування уроку географії.		2	2
Практичне заняття 12. Аналіз та самоаналіз уроку географії.		2	2
Практичне заняття 13. Розробка нетрадиційного уроку географії.		2	2
Практичне заняття 14. Організація практичних і домашніх робіт з географії.		2	2

Практичне заняття 15. Організація позакласної роботи з географії.		2	2
Практичне заняття 16. Методика контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з географії.		2	2
Практичне заняття 17. Аналіз педагогічних технологій навчання географії.		2	2
Практичне заняття 18. Проектування проблемного уроку географії.		2	4
ЗАГ.:	24	36	120

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Оцінювання курсу відбувається згідно з Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника . Загальна максимальна сума балів, яка присвоюється за курс становить 100 балів.
Практичні заняття	Робота на практичних заняттях включає обговорення проблемних питань з теми, виконання розрахункових завдань, проходження тестування на сайті дистанційного Навчання, виконання письмових контрольних робіт. На окремому занятті проводиться контроль самостійної роботи.
Умови допуску до підсумкового контролю	Студент повинен відвідати більше 50% лекційних занять, пройти тематичні онлайн-тестування з усіх лекційних тем, а також виконати передбачені контрольні роботи розрахункового характеру та із тем для самостійного опрацювання. Бали поточного контролю розподіляються таким чином: - виконання тестових завдань за матеріалами лекцій на платформі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua (30 балів); - виконання розрахункових контрольних робіт та виступ в обговоренні проблемних питань на практичному занятті (15 балів) - проходження на платформі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua контрольних тестів із тем для самостійного опрацювання (5 балів). У підсумку для допуску до підсумкового контролю студент повинен набрати в сумі не менше 25 балів із 50 можливих.

Підсумковий контроль	<p>Підсумкова форма контролю – екзамен.</p> <p>Форма здачі – виконання тестових екзаменаційних завдань, які охоплюють знання з усіх тем та містять практичні завдання, на платформі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua.</p> <p>Підсумкова оцінка є сумою оцінок набраних за поточний контроль (максимум – 50 балів) та екзаменаційної (максимум – 50 балів).</p>
----------------------	---

7. Політика навчальної дисципліни

Основою політики курсу є взаємоповага у спілкуванні та фокусування на навчанні. Телефони під час занять повинні бути переведені в беззвучний режим, а відлучення з аудиторії для спілкування допускаються тільки в нагальних випадках. Під практичних очних занять студенти повинні бути готові до виконання тестових завдань за матеріалами лекцій на платформі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua. Під час онлайн-занять студенти повинні бути готові вмикати камеру та мікрофон у разі потреби.

Академічна доброчесність: Користування довідковими джерелами, підручниками і т. ін. під час проходження тестування є недопустимими та призводять до незарахування результатів чи нескладання тестування відповідно до [Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника](https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/11/34-06_2022-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-ta-inshym-porushenniam-akademichnoi-dobrochesnosti-1.pdf), https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/11/34-06_2022-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-ta-inshym-porushenniam-akademichnoi-dobrochesnosti-1.pdf

Відвідування занять є важливою складовою навчання. При виставленні підсумкового балу обов'язково враховується своєчасне виконання практичних робіт та проходження контрольних тестів із тем. Враховуються результати відпрацювання з поважної причини пропущених занять.

Якщо студент пропустив заняття і не зміг виконати контрольні роботи у встановлені терміни через хворобу або з інших поважних причин, документально підтверджених відповідною організацією, він має право на перенесення терміну здачі робіт. Пропущені контрольні тестування із тем відпрацьовуються впродовж місяця, КСР – впродовж тижня шляхом складання тестів у системі дистанційного навчання.

Студентам, котрі навчаються за **індивідуальним графіком**, дозволяється вільне відвідування лекцій та опрацювання лекційного матеріалу самостійно з обов'язковим проходженням усіх тестувань на платформі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua та виконанням усіх розрахункових контрольних робіт відповідно до індивідуального графіку навчання, складеного та погодженого з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються [Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/polozhennia-pro-induvid.-grafik.pdf), <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/polozhennia-pro-induvid.-grafik.pdf>. Студент повинен звернутися з запитом щодо індивідуального графіку навчання впродовж двох тижнів після початку семестру. Викладач формулює завдання для студента, що навчається за індивідуальним графіком, протягом тижня після такого звернення студента і надає матеріали та завдання для виконання синхронно з видачею завдань для студентів, що навчаються очно.

Неформальна освіта: Сертифікат про успішне проходження курсу, зміст якого частково або повністю відповідає змісту дисципліни, дає можливість доповнити бали за підсумковий контроль згідно з [Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя](#)

8. Рекомендована література

1. Lozynskyy R., Zakutynska I. (2025). *Spatial planning in the Ukraine's national higher education system: programs, approaches, problems*. Transactions of the Association of European Schools of Planning, 9, 92–104. <https://doi.org/10.24306/TrAESOP.2025.09.07> (Scopus, Q3).
2. Лаврук М. М. Загальна методика навчання географії: практичні роботи та індивідуальні дослідження студентів : навчальний посібник / М. М. Лаврук. – Переробл. і доповн. – Львів, 2022. – 132 с.
3. Топузов О. М., Цепенда І. Є. Навчальна книга в освітньому процесі: національні основи, практика, досвід : монографія / О. М. Топузов, І. Є. Цепенда. – Київ : Педагогічна думка, 2025. – 208 с. – (Серія «Наукова школа»).
4. Лаврук М. М. Методика навчання географії: практична і самостійна робота студентів : навчально-методичний посібник / М. М. Лаврук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – 136 с.
5. Топузов О. М., Самойленко В. М., Вішнікіна Л. П. Загальна методика навчання географії : підручник / О. М. Топузов, В. М. Самойленко, Л. П. Вішнікіна. – Київ : Картографія, 2012. – 512 с.
6. Слюта А. М. Методика навчання географії : навчально-методичний посібник для студентів ЗВО спеціальності 014 «Середня освіта (Географія)» / А. М. Слюта. – Чернігів : Десна Поліграф, 2021. – 248 с.
7. Міністерство освіти і науки України : офіційний вебсайт. – URL: <https://mon.gov.ua/> (дата звернення: 29.01.2025).
8. Гілецький Й., Закутинська І. Формування картографічної компетентності в учнів 8-х класів НУШ за модельними навчальними програмами // Проблеми сучасного підручника : збірник наукових праць / редкол.: О. М. Топузов (голов. ред.). – 2025. – Вип. 34. – С. 61–71.
9. Гілецький Й. Р., Сливка Р. Р., Закутинська І. І. Трансформація структури і змісту курсу географії восьмого класу для закладів загальної середньої освіти // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Теорія та методика навчання природничих наук. – 2024. – № 7. – С. 13–22.
10. Цюняк О. П., Закутинська І. І., Ковків М. Використання цифрових інструментів у формуванні предметних компетентностей учнів на уроках географії // Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи. – Запоріжжя : ТанDEM, 2021. – С. 65–67.
11. Закутинська І. І., Борковська Н. Формування предметних компетентностей на уроках географії через хмарні технології та інтернет-сервіси // Матеріали Крайового форуму освітан (23 жовтня 2022 р., м. Тернопіль). – Тернопіль, 2022. – С. 5–8.

Викладач: доцент Ірина Закутинська